

Μάθημα 30ό

Ὁ Παράδεισος τοῦ Θεοῦ (Β')

Ὡπως θά θυμόσαστε, παιδιά, τήν περασμένη φορά εἴχαμε μιλήσει γιά τόν Παράδεισο· εἴχαμε δεῖ τί εἶναι ὁ Παράδεισος. Εἴχαμε πεῖ ὅτι ὁ Παράδεισος ἦταν καί αἰσθητός καί νοητός· ἦταν ἐπάνω στή γῇ· ἦταν δηλαδή τοποθετημένος σέ ἓνα μέρος τῆς γῆς, ὅπως μᾶς περιγράφει ἡ Ἁγία Γραφή, ἀνάμεσα στά ποτάμια Τίγρη καί Εὐφράτη, Γεῶν καί Φισῶν, κάπου στήν Ἀρμενία.¹

Ἦταν λοιπόν ἐπὶ τῆς γῆς, αἰσθητός ὁ Παράδεισος, καί ἦταν ἓνας θαυμάσιος τόπος, ὅπως θά δοῦμε ἐδῶ. Ἦταν καί νοητός ὅμως, μέ τήν ἔννοια ὅτι ὁ Ἀδάμ, εὐρισκόμενος ἐκεῖ, θά εἶχε τήν εὐκαιρία γιά μιὰ πνευματική ἀναγωγή, δηλαδή νά μεταφερθεῖ πνευματικά πρὸς τόν Δημιουργό του, τόν Θεό.

Ὁ Παράδεισος λοιπόν ἦταν ἓνας τόπος· ἀλλά ἓνας τόπος ἰδιαίτερης περιποιήσεως. Βέβαια, δέν ἦταν ὁλόκληρη ἡ γῇ Παράδεισος, ἀλλά μόνο ἓνα μέρος τῆς

1. Φυσικά, ἡ ὁριοθέτηση τοῦ τόπου δέν μπορεῖ νά προσδιοριστεῖ μέ ἀπόλυτη ἀκρίβεια, μᾶς καί ἡ γεωγραφική περιοχὴ, ἀπὸ ἀρχαίων χρόνων, ἔχει ὑποστῇ τρομακτικές γεωλογικές ἀλλαγές.

γῆς· δηλαδή ἦταν περιγεγραμμένος, θά λέγαμε, εἶχε ὄρια ὁ Παράδεισος αὐτός. Γι' αὐτό, ὅταν ἀμάρτησε ὁ Ἀδάμ, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, ὁ Θεός τόν ἔβγαλε ἀπό τόν Παράδεισο, τόν ἔβγαλε ἀπό τά ὅριά του.

Ὁ Παράδεισος, ὅπως εἶπαμε, ἦταν ἕνας θαυμάσιος τόπος. Μᾶς τόν περιγράφει ὁ ἱερός Δαμασκηνός ὡς ἐξῆς: «οἷόν τι βασίλειον ... εὐφροσύνης καὶ θυμηδίας ἀπάσης ταμιεῖον ... εὐκραῆς δὲ καὶ ἀέρι λεπτοτάτῳ καὶ καθαρωτάτῳ περιλαμπόμενος· φυτοῖς ἀειθαλέσι κομῶν, εὐωδίας πλήρης, φωτὸς ἔμπλεως, ὥρας ἀπάσης αἰσθητῆς καὶ κάλλους ὑπερβαίνων ἐπίνοιαν· θεῖον ὄντως χωρίον, καὶ ἄξιον τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐνδιαίτημα»².

Δηλαδή, ἦταν σάν ἕνα βασίλειο, δεξαμενὴ κάθε ὁμορφιάς καὶ εὐφροσύνης, περίλαμπρος τόπος, μέ κλίμα εὐκρατο, γλυκό, μέ ἀέρα λεπτότατο καὶ καθαρότατο, στολισμένος ὁλόγυρα μέ ἄφθονα φυτά, πού τά φύλλα τους δέν πέφτουν, γεμᾶτος ἀρώματα, πλημμυρισμένος ἀπό φῶς, ὡραιότατος ἀπό κάθε αἰσθητὴ ὁμορφιά καὶ κάλλος, πού ξεπερνοῦσε κάθε φαντασία ἀνθρώπου· ἦταν πραγματικά ἕνας τόπος θεϊκός καὶ ἄξιος τῆς κατ' εἰκόνας τοῦ Θεοῦ κατοικίας, δηλαδή τῆς κατοικίας τοῦ ἀνθρώπου. Πραγματικά ἦταν ἕνας τόπος ἀληθινά ἀπό τόν Θεό φτιαγμένος, καὶ ἦταν ἄξια κατοικία γιὰ ἐκεῖνον πού ἦταν κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασμένος, γιὰ τόν ἄνθρωπο.³

Ἦταν ἕνας πανέμορφος, πανευφρόσυνος καὶ ὡραιότατος τόπος. Ὅλος ὁ χῶρος τοῦ Παραδείσου. Γήϊ-

2. *Περὶ Παραδείσου*, PG 94, 912A-913A.

3. Βλ. Μ. Βασιλείου, *Περὶ Παραδείσου*, Λόγος Γ', PG 30, 64BC.

νος μέν, ἀλλά πολύ ὥραϊος. Αἰσθητά ὅμως ὅλα αὐτά· προσέξτε το, αἰσθητά! Μποροῦσε κανεῖς νά τά βλέπει μέ τοῦτα τά φυσικά του μάτια.

Ἐνα τροπάριο τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς –τῆς Τυρινῆς συγκεκριμένα– λέει ὅτι ὁ Ἀδάμ, ὅταν βγῆκε ἀπό τόν Παράδεισο, κάθησε ἀπέναντι ἀπό τόν Παράδεισο, καί ἔλεγε κλαίγοντας: *ὦ Παράδεισε, πού σέ ἔχασα...! Μέ τόν ἦχο τῶν φύλλων τῶν δένδρων σου, κάνε προσευχή στόν Θεό, στόν Δημιουργό μας, νά μή μοῦ κλείσει ὁλότελα τήν πόρτα!...*⁴ Εἶναι ἕνα ὥραϊο ποιητικό σχῆμα, πού δείχνει πραγματικά ὅ,τι λέει ἡ ἔκφραση· δηλαδή κάθησε ὁ Ἀδάμ ἀπέναντι ἀπό τόν Παράδεισο· ὅπως ἀκριβῶς, ἅμα μᾶς βγάζουν ἀπό ἕνα σπίτι, καθόμαστε ἀπέναντι περίλυποι καί τό κοιτάζουμε!

Στόν Παράδεισο, παιδιά, δέν ὑπῆρχαν ζῶα.

Λέει πάλι ὁ ἱερός Δαμασκηνός: «ἐν ᾧ (ἐνδιαιτήματι) οὐδέν τῶν ἀλόγων ηὐλίζετο, μόνος δέ ὁ ἄνθρωπος, τῶν θείων χειρῶν τὸ πλαστούργημα»⁵. Δέν ὑπῆρχε κανένα ζῶο ἐκεῖ μέσα· ἦταν μόνος ὁ ἄνθρωπος, τό δημιούργημα τῶν θείων χειρῶν. Ἄλογα ἐννοοῦνται ὅλα τά ζῶα πού δέν ἔχουν λογικό.

Μέσα στόν Παράδεισο λοιπόν δέν ὑπῆρχε κανένα ζῶο· ὑπῆρχαν μόνο φυτά.

Τό βλέπουμε αὐτό ἀπό τήν ἔκφραση τῆς Γενέσεως πού λέει: «καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

4. «Παράδεισε πάντῃ, τὸ ὠραιότατον κάλλος... ἦχω τῶν φύλλων σου, Πλάστην τὸν τῶν ὅλων ἰκέτευε, τὰς πύλας ὑπανοῖξάι μοι, ἅς τῇ παραβάσει ἀπέκλεισα...» (Ἑσπερινό στιχηρὸ προσόμοιο)

5. *Περὶ Παραδείσου*, PG 94, 913AB.

καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά»⁶. Ἐπλάσε ἐπίσης ὁ Θεὸς ὅλα τὰ θηρία καὶ ὅλα τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ ὁδήγησε στὸν Ἀδάμ, γιὰ νὰ δεῖ τί ὄνομα θὰ τοὺς δώσει.

Δέν πρόκειται βεβαίως περὶ νέας δημιουργίας, ἀλλὰ ὁδήγησε τὰ ζῶα πού ἤδη εἶχαν δημιουργηθεῖ.⁷

Καὶ ἐδῶ βλέπει κανεὶς ὅτι τὰ ζῶα ἔρχονται μέσα στὸν Παράδεισο ἀπ' ἔξω. Τὰ ὁδηγεῖ ὁ Θεὸς μέσα στὸν Παράδεισο, γιὰ νὰ παρελάσουν μπροστά ἀπὸ τὸν Ἀδάμ, νὰ τὰ ὀνοματίσει ὁ Ἀδάμ –γιὰ τὸ σημεῖο αὐτό θὰ μιλήσουμε ἰδιαίτερος τὴν προσεχῇ φορὰ– καὶ νὰ ἀντιληφθεῖ ὁ ἴδιος ὅτι ἀπὸ αὐτὰ πού περνοῦν μπροστά του –καὶ φυσικά, γιὰ νὰ αἰτιολογηθεῖ τὸ πέρασμα τῶν ζώων, τοῦ λέει ὁ Θεὸς νὰ τὰ ὀνοματίσει– δέν ὑπῆρχε κανένα πού νὰ τοῦ μοιάζει. Εἶδε, ἐπὶ παραδείγματι, τὸ πρόβατο ὅτι δέν ἦταν μόνο του· ἦταν καὶ ἄλλα πρόβατα· δυό, τρία, τέσσερα, πέντε, δέκα. Τότε λοιπὸν ἀντελήφθη, ἀπὸ τὴν εἰκόνα αὐτή, ὅτι μέσα στὸν Παράδεισο ἦταν μόνος του.

Δηλαδή αὐτό ἦταν ἓνας τρόπος νὰ τοῦ δημιουργηθεῖ τὸ αἶσθημα τῆς μοναξιᾶς, ὅτι εἶναι μόνος. Ὅταν αἰσθάνθηκε ὅτι εἶναι μόνος, τότε ὁ Θεὸς εἶπε: Δέν εἶναι ὥραϊο ὁ ἄνθρωπος νὰ εἶναι μόνος· θὰ δημιουργήσουμε ἀκόμη ἓναν ἄνθρωπο, πού θὰ εἶναι πλάι του,⁸ καὶ δημιούργησε τὴν Εὔα.

Ἀλλὰ αὐτὸ εἰδικά τὸ σημεῖο, πού εἶναι πλούσιο,

6. Γέν. 2, 19.

7. Βλ. Ἀρχιμ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, *Ἡ Γένεσις*, ἔκδ. Βασ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1976, σ. 52.

8. Γέν. 2, 18.

θά τό ἀναλύσουμε μιά ἄλλη φορά. Ἐκεῖνο πού θέλω τώρα νά καταλάβετε εἶναι ὅτι μέσα στόν Παράδεισο, ὅπως λέει ὁ ἱερός Δαμασκηνός, ζῶα δέν ὑπῆρχαν.

Βεβαίως, ἀρχικά, ὅπως λέγαμε τήν προηγούμενη φορά, ὁ Ἀδάμ δέν ἦταν μέσα στόν Παράδεισο· ἦταν ἀπλῶς στή γῆ, ἀπό τήν ὁποία γῆ τόν ἔπλασε ὁ Θεός. Ἀλλά τώρα, μετά τή δημιουργία τοῦ Παραδείσου, ὁ Θεός παίρνει τόν Ἀδάμ καί τόν ὁδηγεῖ μέσα στόν Παράδεισο· δηλαδή, ὅπως λέει τό ἱερό κείμενο, «*ἔθετο ἐκεῖ τόν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε*»⁹, ἔβαλε ἐκεῖ τόν ἄνθρωπο πού ἔπλασε. Ἀπό κάπου τόν πῆρε, καί τόν ἔβαλε ἐκεῖ μέσα στόν Παράδεισο. Ὡστε ἔχουμε μία μετάθεση.

Προσέξτε αὐτό τό σημεῖο· εἶναι κάτι πού πάρα πολλοί δέν τό γνωρίζουν καί μπερδεύονται, καί λένε: *Πῶς βγῆκε ἀπό τόν Παράδεισο;... Ἦταν κάπου ἄλλου καί πετάχτηκε στή γῆ;...* Δέν μποροῦν νά τό καταλάβουν. Ἀλλά εἶναι αὐτό, ὅπως σᾶς τό λέω.

Ὁ ἅγιος Θεόφιλος Ἀντιοχείας λέει: «*Μετέθηκεν δὲ αὐτόν ὁ Θεός ἐκ τῆς γῆς, ἐξ ἧς ἐγεγόνει, εἰς τὸν παράδεισον*»¹⁰. Τόν μετέθεσε ἀπό τή γῆ πού τόν ἔφτιαξε, δηλαδή ἀπό τόν χῶρο πού ἦταν ἔξω ἀπό τά ὅρια τοῦ Παραδείσου, καί κατόπιν τόν ὁδήγησε, τόν μετέθεσε μέσα στόν Παράδεισο.

Αὐτό πολύ ὠραῖα μᾶς τό λέει ὁ μέγας Βασίλειος στή Θεία του Λειτουργία. Κάθε φορά πού τό βλέπω αὐτό, ὅταν λέμε τή Λειτουργία τοῦ μεγάλου Βασιλείου, τίς Κυριακές τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, πάντοτε μένω σ' αὐτό τό σημεῖο. Προσέξτε.

9. Γέν. 2, 8.

10. *Πρὸς Αὐτόλυνκον*, PG 6, 1089D.

Ὁ ἱερέας ἀποτείνεται πρὸς τὸν Θεό Πατέρα καὶ λέει: «Πλάσας γὰρ τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ εἰκόνη τῇ σῇ, ὁ Θεός, τιμήσας, τέθεικας αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς... ἀλλὰ παρακούσαντα σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ... ἐξώρισας αὐτὸν... ἐκ τοῦ παραδείσου εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ ἀπέστρεψας εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη...»¹¹.

Δηλαδή· ἀφοῦ ἔπλασες τὸν ἄνθρωπο, παίρνοντας χῶμα ἀπὸ τῆ γῆ, καὶ τὸν τίμησες μέ τῇ δικῇ Σου τὴν εἰκόνα, τὸν τοποθέτησες μέσα στὸν Παράδεισο τῆς ἀπολαύσεως· ἀλλὰ, ἐπειδὴ παρήκουσε ἐσένα, τὸν ἀληθινὸ Θεό, τὸν ἔβγαλες ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ Παραδείσου, τὸν ἐξώρισες στὸν κόσμον αὐτόν, δηλαδή στό ὑπόλοιπο μέρος τῆς γῆς, καὶ τὸν ἐπέστρεψες στή γῆ ἀπὸ τὴν ὁποία πλάστηκε.

Αὐτό βέβαια ἔγινε γιατί ὁ Θεός εἶχε πεῖ στὸν ἄνθρωπο ὅτι, ἂν παραβεῖ τὴν ἐντολή Του θά πεθάνει, δηλαδή θά γυρίσει στή γῆ ἀπ' ὅπου πλάστηκε, δηλαδή θά γίνει χῶμα. Ἐκεῖ τοῦ εἶπε ὁ Θεός ἐκεῖνο τό θαυμάσιο: «γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση»¹². θαυμάσιο, καὶ ταυτόχρονα τραγικό! Εἶσαι χωματένιος, καὶ στό χῶμα θά γυρίσεις· γῆ εἶσαι, καὶ στή γῆ θά γυρίσεις!

Ποιὸς εἶναι ὅμως ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς μεταθέσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆ γῆ στὸν Παράδεισο; Γιατί δηλαδή ὁ Θεός ἔκανε τὸν Παράδεισο; Καὶ γιατί πῆρε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν γῆ καὶ τὸν ἔβαλε μέσα σ' αὐτόν τὸν περιγεγραμμένο τόπο, κι αὐτόν τὸν τόπο τὸν πλούτισε μέ τόση ὁμορφιά; Προσέξτε το αὐτό.

11. Βλ. *Ἱερατικόν, Εὐχὴ Ἁγίας Ἀναφορᾶς*, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνατυπ. 1981, σ. 131.

12. *Γέν.* 3, 19.

Λέει ὁ ἅγιος Θεόφιλος Ἀντιοχείας: «διδούς αὐτῷ ἀφορμὴν προκοπῆς, ὅπως αὐξάνων καὶ τέλειος γενόμενος, ἔτι δὲ καὶ θεὸς ἀναδειχθεῖς, οὕτως καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβῇ ἔχων αἰδιότητα»¹³.

Δηλαδή, ἀκοῦστε. Ὅταν θέλουν οἱ γονεῖς νά βοηθήσουν τὰ παιδιὰ τους νά προκόψουν στὰ γράμματα, τί τὰ κάνουν, ἂν εἶναι πολὺ μικρά παιδιὰ καὶ πρόκειται γιὰ πρώτη φορὰ νά πᾶνε στό σχολεῖο;

Καταρχὰς τοὺς μιᾶνε μέ τὰ καλύτερα λόγια γιὰ τό σχολεῖο· δηλαδή λένε: *Νά δεῖς τί ὠραῖο πού εἶναι τό σχολεῖο...! Νά δεῖς τί καλοὶ πού εἶναι ἐκεῖ οἱ δάσκαλοι, ἢ δασκάλα, ὁ δάσκαλος, τὰ ἄλλα παιδάκια...!* Μετά πᾶνε στὰ καταστήματα καὶ ψωνίζουν μιά ὠραία τσάντα! Ἐγὼ θυμᾶμαι, ὅταν ἦμουν μικρός, πρὶν πάω στό σχολεῖο, μοῦ εἶχαν πάρει μία σάκκα, καὶ μάλιστα ἦταν κρεμαστή ἀπὸ τοὺς ὤμους μου, καὶ φοροῦσα τὴ σάκκα ἄδεια καὶ γύριζα ἀπὸ ἁδῶ, γύριζα ἀπὸ ἁκεῖ, καὶ καμάρωνα! Δηλαδή, μέ ἄλλα λόγια, ξέρετε τί γίνεται; κεντρίζουμε τὴ φιλοτιμία τοῦ παιδιοῦ μας, τοῦ δίνουμε ἓνα κίνητρο, γιὰ νά μάθει γράμματα μέ χαρά· νά μὴν πάρει μέ κακό μάτι τὰ γράμματα.

Ἔ, λοιπόν, αὐτό κάνει τώρα κι ὁ Θεός, ὁ μεγάλος παιδαγωγός τοῦ ἀνθρώπου· τὸν βάζει μέσα στὸν Παράδεισο γιὰ νά ἔχει προκοπή· τί προκοπή; πνευματική. Ὡστε ὁ Παράδεισος ἦταν ἀφορμὴ πνευματικῆς προκοπῆς.

Τί θά ἔκανε μέσα στὸν Παράδεισο ὁ ἄνθρωπος;

Θά αὐξανόταν, ὅπως λέει ὁ ἅγιος Θεόφιλος, καὶ θά γινόταν τέλειος.

13. *Πρὸς Αὐτόλυνκον*, PG 6, 1089D.

Ὡστε ὁ Παράδεισος ἦταν ἓνα ἐργαστήριο πνευματικῆς τελειότητος. Τό φαντάζεστε τώρα, μέσα στόν Παράδεισο, σ' αὐτό τό ἐργαστήριο τῆς πνευματικῆς τελειότητος, νά φθάσει ὁ ἄνθρωπος στό σημεῖο νά ξεπέσει καί νά ἁμαρτήσῃ ἀκριβῶς ἐκεῖ μέσα;... Εἶναι φοβερό!

Ἀλλά καί κάτι ἄλλο θά γινόταν ὁ ἄνθρωπος μέσα στόν Παράδεισο· θά γινόταν θεός!

Ὁ Θεός ἔκανε πάνω στή γῆ ἓνα πλάσμα, γιά νά γίνει θεός καί αὐτό. Παράξενο! «Ἐτι δὲ καὶ θεὸς ἀναδειχθεὶς» μᾶς λέει ὁ Θεόφιλος Ἀντιοχείας· ἀκόμη δέ καί στό νά ἀναδειχθεῖ θεός! Αὐτό, παιδιά, στή γλώσσα τῆς θεολογίας τῆς Ἐκκλησίας μας, λέγεται *θέωσις*· τό νά γίνει ὁ ἄνθρωπος ἓνας μικρός θεός!...¹⁴

Θυμᾶμαι, ὅταν ἤμουν πολύ μικρός, μοῦ ἔλεγε ἡ μητέρα μου νά ἀγαπῶ τά ζῶα καί νά μὴ τά κακοποιῶ.

Μέ τήν εὐκαιρία ἐδῶ θά σᾶς παρακαλοῦσα, παιδιά, τά ζῶα ποτέ μὴ τά κακοποιεῖτε· ποτέ, ποτέ, ποτέ! Σήμερα δυστυχῶς τά πιό πολλά παιδιά, ἀκόμα καί τῶν

14. Ὁ Θεόφιλος Ἀντιοχείας φαίνεται πὺς χρησιμοποιεῖ πρῶτος τὸν ὅρο *θέωση*, στὴν *Πρὸς Αὐτόλυνκον* ἐπιστολή του, περιορίζοντας τὴ σημασία του σ' αὐτὴν τῆς ἀθανασίας. Ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος συσχετίζει τὴν ἔννοια τῆς θεώσεως μέ τὴν ἐνοράκωση τοῦ Λόγου. Ὁ δὲ Θεοδώρητος Κύρου αἰτιολογεῖ: «Οὕτω καὶ θεὸς ὁ ἄνθρωπος ὀνομάσθη, ἐπεὶ δὲ εἰκὼν προσηγορεύθη Θεοῦ.» (*Ερωτήσεις εἰς τὴν Γένεσιν*, Κ', PG 80, 105D). Ὅμως ὁ πῶ ἀναγνωρισμένος ὅρος γιά τὴν θέωση προέρχεται ἀπὸ τὸν μέγα Ἀθανάσιο: «αὐτὸς γὰρ ἐνηνθρώπησε, ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν» (*Λόγος περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου*, PG 25, 96). Κατὰ τὸν μεγάλο ρῶσο θεολόγο π. Γεώργιο Φλωρόφσκι, *θέωσις* σημαίνει υἱοθεσία ἀπὸ τὸν Θεό (*Οἱ Ἀνατολικοὶ Πατέρες τοῦ 4ου αἰῶνα*, ἐκδ. Πουρναρά, Θεσ/νίκη 1991, σ. 69). Βλ. *Ρωμ.* 8, 15. *Γαλ.* 4, 5. *Ἐφεσ.* 1, 4.

ἐπαρχιακῶν μας πόλεων, μέ τόν τρόπο πού ζοῦν, κλεισμένα στίς πολυκατοικίες, οὔτε τή γάτα δέν ἔχουν δεῖ! "Ὅχι δέν ἔχουν πιάσει· δέν ἔχουν δεῖ! Τό ἔχω παρατηρήσει αὐτό. "Ερχονται πάνω στό Μοναστήρι μας μικρά παιδιά, πού δέν ἔχουν δεῖ ποτέ γάτα! καί ἅμα δοῦν κάποια, βάζουν τά κλάματα, τίς φωνές... Τί θηρίο, τάχα, νά εἶναι αὐτό...!

Ἐπίσης, θά σᾶς ἔλεγα νά ἔχετε μιὰ ἐπαφή μέ τά ζῶα, δηλαδή μιὰ γνωριμία· νά μή σᾶς φοβοῦνται καί νά μή τά φοβόσαστε· νά τά ἀγαπᾶτε. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά μήν κακοποιεῖ ποτέ τά ζῶα· ποτέ, ποτέ! Ἐνας λατῖνος συγγραφέας ἔλεγε ὅτι ἐκεῖνος πού κακοποιεῖ τό σκυλί του θά κακοποιήσῃ καί τόν πατέρα του.¹⁵ Καί πράγματι, αὐτοί πού εἶναι βάνανσοι στά ζῶα εἶναι βάνανσοι καί στούς ἀνθρώπους· εἶναι γνωστό.

Λοιπόν, παιδιά, ἐδῶ θά λέγαμε ὅτι ὁ Ἀδάμ θά ἦταν φίλος τῶν ζώων, θά τά ἀγαποῦσε πολύ τά ζῶα, καί θά ἦταν ὁ κύριος τῶν ζώων καί ὁ θεός τους.

Μοῦ ἔλεγε ἡ μητέρα μου: νά ἀγαπᾶς τά ζῶα, γιατί ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ θεός τῶν ζώων! Μάλιστα, πρέπει νά φροντίζουμε τά κατοικίδια ζῶα, πού ἔχουν ἀνάγκη ἀπό μᾶς νά τά ταΐσουμε· ἂν εἶναι κόττες, νά τούς δώσουμε τό καλαμπόκι, τό κριθάρι· ἂν εἶναι γάτες, σκυλιά, νά τούς δώσουμε τό φαγητό νά φᾶνε... Καί μοῦ ἔλεγε ἡ μητέρα μου: Πήγαινε νά ταΐσεις τίς κόττες, πήγαινε νά ταΐσεις τόν σκύλο, διότι ὁ θεός τῶν ζώων εἶναι ὁ ἄνθρωπος!

Αὐτό δέν εἶναι ἔκφραση· εἶναι πραγματικότητα. Ὁ Θεός ἔκανε τόν ἄνθρωπο ἕναν μικρό θεό, νά ἐπιμε-

15. Ὁ Σενέκας.

λειται τή γῇ. Θά δοῦμε λίγο ἀργότερα, τήν ἄλλη φορά, ὅτι ὁ Θεός ἔβαλε τόν ἄνθρωπο στόν Παράδεισο νά τόν φυλάει καί νά ἐργάζεται στόν Παράδεισο· ἦταν δηλαδή ὁ προϊστάμενος, ὁ κύριος, ὁ θεός τοῦ Παραδείσου!¹⁶

Γιά σκεφτεῖτε αὐτό τό πράγμα... σκεφτεῖτε τί μεγάλη τιμή ἔχει ὁ ἄνθρωπος!... Αὐτά πού τά λέμε τόσο ἀπλᾶ, ξέρετε τί μεγάλη ἀξία ἔχουν; Ξέρετε ὅτι σήμερα οἱ ἄνθρωποι προσπαθοῦν νά κατανοήσουν μέ τή φιλοσοφία τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; Καί ὅταν κάποτε ἀνακαλύπτουν τήν ἀξία ἄνθρωπος, διακηρύσσουν καί λένε:

Ξέρετε; ὁ ἄνθρωπος εἶναι πρόσωπο...!

Χαίρω πολύ, θά τούς λέγαμε, τό ξέρουμε ὅτι εἶναι πρόσωπο· ἐσεῖς τώρα τό ἀνακαλύψατε;...

Ναί, λένε, δέν εἶναι μάζα· εἶναι πρόσωπο ὁ ἄνθρωπος!...

Μά αὐτό ἐμεῖς τό ξέρουμε ἀπό τήν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ· ὅτι ὄχι μόνο ὁ ἄνθρωπος εἶναι πρόσωπο, ἀλλά καί ὅτι εἶναι ἕνας μικρός θεός ἐπάνω στή γῇ, μέ προορισμό νά θεωθεῖ!

Καί ὅταν ἀργότερα ὁ διάβολος θά πεῖ στόν Ἀδάμ *σᾶς εἶπε ὁ Θεός νά μή δοκιμάσετε ἀπό τόν καρπό γιά νά μή γίνετε θεοί,*¹⁷ βλέπουμε πώς ἐδῶ ἔλεγε ἕνα ψέμα ὁ διάβολος· ἀλλά καί μιᾶ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι πραγματικά θά γίνονταν θεοί· ὄχι ὅμως τρώγοντας τόν καρπό τοῦ δένδρου πού ὁ Θεός εἶπε νά μή δοκιμάσουν, ἀλλά θά γίνονταν θεοί ἔχοντας τήν ἐξάρτησή

16. Ὁ Θεοδώρητος λέει: «Ὡσπερ γάρ αὐτὸς τῶν ὄλων ἔχει τὴν δεσποτείαν, οὕτω δέδωκε τῷ ἀνθρώπῳ τῶν ἀλόγων ζώων τὴν ἐξουσίαν.» (Ερωτήσεις εἰς τὴν Γένεσιν, Κ', PG 80, 105B).

17. Γέν. 3, 5.

τους από τόν Θεό. Ὁ διάβολος θέλησε νά τούς πλανή-
σει, λέγοντάς τους ὅτι μποροῦσαν νά γίνουν θεοί χωρίς
τόν Θεό. Ὅπως δέν μποροῦμε νά ἔχουμε ἐστία φωτός
ἐπάνω στή γῆ ἐάν δέν ἔχουμε τόν ἥλιο, ἔτσι κι ἐδῶ.

Ἄν μέ ρωτήσετε, Δέν μποροῦμε νά ἀνάψουμε μία
φωτιά καί νά ἔχουμε φῶς ἐδῶ στή γῆ χωρίς τόν ἥλιο;
σᾶς ἀπαντῶ. Αὐτό ὅλο τό φῶς ἀπό τόν ἥλιο, δηλαδή ἡ
ἐνέργεια αὐτή, ἔχει ἀποταμιευτεῖ πάνω στή γῆ, παιδιά,
ἐκατομμύρια χρόνια πίσω. Πῶς; Νά σᾶς πῶ ἓνα χαρα-
κτηριστικό παράδειγμα.

Γιατί τά ξύλα, ὅταν τά καῖμε, βγάζουν φωτιά, δη-
λαδή ἐνέργεια; Γιατί τά φυτά, ὅσο ζοῦσαν, ἔπαιρναν
ἐνέργεια ἀπό τόν ἥλιο καί τήν ἐναποθήκευαν μέ τήν
μορφή τοῦ ξύλου, τῆς ὕλης. Καί τώρα, καίγοντας ἐμεῖς
τά ξύλα, ἐλευθερώνουμε τήν ἐνέργεια αὐτή. Ἀλλά τά
φυτά τήν ἐνέργεια αὐτή τήν πῆραν ἀπό τόν ἥλιο.¹⁸

Ἔτσι καί ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος, ὅλα ὅσα ἔχει
τά ἔχει ἀπό τόν Θεό· ἀλλά πλανήθηκε, καί νόμισε ὅτι
θά μποροῦσε νά γίνει θεός χωρίς τόν Θεό –αὐτή ἦταν
ἡ πλάνη τοῦ σατανᾶ. Καί ὅχι μόνο αὐτό, ἀλλά πίστεψε
καί ὅτι θά ἀνέβαινε στόν οὐρανό! καί ἐπιπλέον θά εἶχε

18. Τό ξύλο εἶναι μιά ἀποθήκη ἡλιακῆς ἐνεργείας. Κατά τή φωτο-
σύνθεση τά φύλλα τῶν δένδρων λειτουργοῦν ὡς μικρά ἡλιακά πά-
νελ πού ἀπορροφοῦν τήν ἡλιακή ἐνέργεια, γιά νά μετατραπῇ τό
νερό καί τό διοξείδιο τοῦ ἄνθρακα σέ ὀργανική ὕλη, δηλαδή σέ
ξύλο. Μέ τόν ὄρο καύση ἐννοοῦμε ὁποιαδήποτε χημική ἀντίδρα-
ση πού συνοδεύεται ἀπό ἔκλυση θερμότητος, ἴσως καί φωτός, πού
συνδυάζονται συχνά μέ τήν ἐμφάνιση φλόγας, ἐξαιτίας τῶν θερ-
μῶν ἀερίων προϊόντων. Γιά νά ἐλευθερώσουμε τήν ἀποθηκευμέ-
νη ἡλιακή ἐνέργεια τῶν ξύλων, δημιουργοῦμε συνθῆκες ὑψηλῆς
θερμοκρασίας μέ ἐπάρκεια ὀξυγόνου, ὅποτε τό ξύλο, διαχωριζό-
μενο σέ πτητικά ἀέρια καί ἄνθρακα, ἀναφλέγεται.

τήν αἰδιότητα, δηλαδή τήν αἰωνιότητα!

Αὐτό, ὅπως λέει πολύ ὠραῖα ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος, ἤδη πραγματοποιήθηκε σέ δύο περιπτώσεις, κυρίως ὁμως σέ μία τρίτη· στήν περίπτωση τοῦ Ἐνώχ, ὁ ὁποῖος μετατέθηκε, στήν περίπτωση τοῦ Ἡλία, ὁ ὁποῖος ἀναλήφθηκε, καί προπαντός στόν Κύριο, πού πῆρε τήν ἀνθρώπινη φύση, καί ἀνελήφθη στόν οὐρανό. Αὐτό λοιπόν πού συνέβη στά πρόσωπα αὐτά δείχνει τί θά γινόταν ὁ ἄνθρωπος, ἐάν δέν ἀμάρτανε. Παρά ταῦτα, πάλι θά γίνει τό ἴδιο πράγμα ὁ ἄνθρωπος.

Προσέξτε λοιπόν νά δεῖτε πῶς τό λέει αὐτό ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος: «Ὅπου γε Ἐνὼχ εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ, ἐν σώματι μετετέθη, τὴν μετάθεσιν τῶν δικαίων προμηνύων». Γιατί μετατέθηκε ὁ Ἐνὼχ; Χάθηκε, λέει ἡ Ἀγία Γραφή, ἐξαφανίστηκε· δέν τόν βρῆκαν πουθενά!¹⁹ Γιατί μετατέθηκε στόν οὐρανό; Γιά νά προμηνύσει τήν μετάθεση τῶν δικαίων ἀπό τή γῆ στόν οὐρανό.

»Καὶ Ἡλίας, ὡς ἦν ἐν τῇ τοῦ πλάσματος ὑποστάσει, ἀνελήφθη, τὴν ἀνάληψιν τῶν πνευματικῶν προφητεύων· καὶ οὐδὲν ἐνεπόδισεν αὐτοῖς τὸ σῶμα πρὸς τὴν μετάθεσιν καὶ ἀνάληψιν»²⁰. Κι ὁ Ἡλίας, ὅπως ἦταν μέ

19. Βλ. Γέν. 5, 24.

20. Κατὰ Αἰρέσεων, Ἐλεγχος καὶ Ἀνατροπὴ τῆς Ψευδωνύμου Γνώσεως, Βιβλίο 5ο, PG 7, 1134BC. Σύμφωνα μέ τή Γραφή καί τοὺς Πατέρες, ὁ Ἐνὼχ μαζί μέ τόν Ἡλία τόν Θεοβίτη θά ἔλθουν πάλι στή γῆ γιά νά ἐλέγξουν τόν Ἀντίχριστο καί νά στηρίξουν τοὺς πιστοὺς νά μὴν παρασυρθοῦν ἀπὸ τὰ ἀπατηλὰ θαύματά του, κηρύττοντας γιά 3,5 χρόνια. Βλ. Ἀποκ. 11, 3-7. Ματ. 4, 4-5, ἄγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Περὶ Ἀντιχρίστου, Δ' 99, 44, ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Λόγος εἰς τὴν ὄρασιν τοῦ Δανιὴλ, 38.32-38.11, ἄγ. Ἱππολύτου Ρώμης, Λόγος περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, 21.28-30, καί Λόγοι ἀφουπνίσεως, Ὁ προφήτης Ἡλίας στήν ἐποχὴ του καί

τήν υπόσταση τοῦ σώματος, ἀναλήφθηκε, προφητεύοντας ἔτσι τήν ἀνάληψη τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων· καί καθόλου δέν θά τοὺς ἐμπόδιζε τό σῶμα ὥστε νά μετατεθοῦν καί νά ἀναληφθοῦν. Δηλαδή, μέ τή δική του τήν ἀνάληψη ὁ προφήτης Ἡλίας δημιουργοῦσε προφητεία· τήν προφητεία ὅτι οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι θά ἀναληφθοῦν στόν οὐρανό.

Θά ἔλεγε κανεῖς: *Μά αὐτό τό σῶμα πῶς θά ἀνέβαινε ἐπάνω;*

Τίποτε δέν ἐμπόδισε αὐτά τά δύο πρόσωπα νά μετατεθοῦν καί νά ἀναληφθοῦν μέ τό βαρὺ τους σῶμα. Ὡραῖα λέει παρακάτω ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος: *Τά χέρια ἐκεῖνα πού δημιούργησαν τόν ἄνθρωπο, αὐτά τά χέρια θά κρατοῦσαν τόν Ἀδάμ νά τόν ἀνεβάσουν ψηλά.*²¹

Ἀλλά κανένας, παιδιά, δέν μπορεῖ νά ματαιώσει τό ἀρχικό σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Μπῆκε ὁ διάβολος καί ἡ ἁμαρτία σάν σφήνα στό σχέδιο αὐτό· ἀλλά ὁ Θεός ὅμως δέν ἀφήνει κανέναν νά ματαιώσει τό σχέδιό Του. Μπορεῖ τό σχέδιό Του –κατά παραχώρηση δική Του, ἔτσι τό κρίνει– νά περάσει ἀπό μία περιπετειώδη πορεία, ἀλλά θά ξαναγυρίσει πίσω σ' ἐκεῖνο πού ἀρχικά ὁ ἴδιος ἔχει ὀρίσει.

Πράγματι. Ὁ ἄνθρωπος ἔμεινε πιά βαρὺς στή γῆ καί πέθανε, τελείωσε. Ἦρθε ὅμως ὁ Χριστός καί διόρθωσε τήν κατάσταση αὐτή. Ὁ Χριστός ἀναστήθηκε καί ἀναλήφθηκε. Ἀναστήθηκε καί ἀναλήφθηκε στοὺς οὐρανούς. Τόν ἔβλεπαν, λέει, οἱ Μαθητές Του· «καὶ βλε-

στά ἔσχατα, ἐκδ. Ἱ. Μ. Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2009.

21. *Κατὰ Αἰρέσεων, Βιβλίον 5ο, PG 7, 1134CD-1135A.*

πόντων αὐτῶν ἐπήρθη ἀπ' αὐτῶν»²². ἐνῶ Τόν ἔβλεπαν, ἀναλήφθηκε στούς οὐρανούς. Αὐτό ξέρετε τί σημαίνει; Ὅπως ἀκριβῶς μετατέθηκε ὁ Ἐνώχ καί ἀναλήφθηκε ὁ Ἥλιος –ἀλλά ἐδῶ εἶναι κάτι πολύ παραπάνω ἀπό αὐτούς τούς δύο– ἔτσι θά ἀναληφθοῦμε καί ἐμεῖς, ἔχοντας πρόδρομό μας τόν Χριστό.²³

Νά πῶς τό λέει αὐτό ὁ ἀπόστολος Παῦλος, στήν *Α΄ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς* ἐπιστολή του: «Ἐπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἄρπαγισόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἅερα»²⁴. Ἐπειτα, ἐμεῖς πού θά ἔχουμε μείνει τότε –ἐννοεῖται οἱ ὑπόλοιποι πού θά ζοῦμε– μαζί μέ ὅλους αὐτούς πού εἶχαν πεθάνει, καί πού μόλις θά ἔχουν ἀναστηθεῖ, θά ἄρπαχτοῦμε μέσα σέ σύννεφα γιά νά προῦπαντήσουμε τόν Κύριο μετέωροι στόν ἄερα. Θά ἀναληφθοῦμε, θά πᾶμε νά συναντήσουμε τόν Κύριο, ὁ ὁποῖος θά κατέρχεται νά μᾶς συναντήσῃ.

Ὡστε λοιπόν ἐκεῖνο πού ματαιώθηκε, ἐκ πρώτης ὄψεως, στόν παλαιό Παράδεισο, τό ἀνανεώνει τώρα ὁ Χριστός, καί πάλι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θά ἀναληφθοῦν. Ἐννοεῖται οἱ πιστοί. Δέν μιᾶμε γιά τούς ἀπίστους καί τούς ἀσεβεῖς· αὐτοί δέν θά ἀναληφθοῦν στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ· μιᾶμε γιά τούς εὐσεβεῖς, τούς δικαίους. Αὐτοί θά ἀναληφθοῦν στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Θά ἀ-

22. *Πράξ.* 1, 9.

23. Ἡ μετάθεση τοῦ δικαίου Ἐνώχ καί ἡ «ὥς εἰς τὸν οὐρανόν» (*Α΄ Βασ.* 2, 11) ἀνάληψη τοῦ προφήτου Ἥλιου ὑπῆρξαν τύποι καί προάγγελοι τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ «εἰς τὸν οὐρανόν» (*Πράξ.* 1, 11), ἀλλά καί ἐν συνεχείᾳ τῆς δικῆς μας. Βλ. μεγ. Βασιλείου, *Εἰς τὴν Ἀνάληψιν*, *Λόγος Β΄*, PG 28, 1097BC.

24. *Α΄ Θεσ.* 4, 17.

ναληφθοῦν, ὅπως θά ἀναλαμβάνονταν καί ὁ Ἀδάμ ἐάν τηροῦσε τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ. Δέν τό λέω ἐγώ· βλέπετε πῶς τό λέει αὐτό πολύ ὥραϊα καί ὁ ἅγιος Θεόφιλος Ἀντιοχείας καί ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος.

Μᾶς λέει ὁ ἅγιος Θεόφιλος ὅτι ὁ Παράδεισος ἦταν ἀνάμεσα στή γῇ καί στόν οὐρανό. Κοιτάξτε πῶς μᾶς τό λέει: «ὁ παράδεισος, ὡς πρὸς καλλονήν, μέσος τοῦ κόσμου καὶ τοῦ οὐρανοῦ γεγένηται»²⁵. Ὁ Παράδεισος, ὡς πρὸς τήν ὁμορφιά, ἔχει γίνει μέσος, εἶναι ἀνάμεσα στή γῇ καί στόν οὐρανό. *Μέσος*· κρατῆστε το αὐτό.

Τί λέτε ὅμως, παιδιά; σήμερα ὑπάρχει ὁ Παράδεισος; Ἄν πᾶμε σ' ἐκεῖνον τόν τόπο πού καθορίζει γεωγραφικά ἡ Παλαιά Διαθήκη, θά τόν βροῦμε τόν Παράδεισο; Ἀσφαλῶς ὄχι.

Τί ἀπέγινε ὁ Παράδεισος ἐκεῖνος ὁ ἀρχαῖος;

Ἐφυγε· ἀναχώρησε· ὅλος ὁ τόπος πλέον ἐγινε γῇ. Ὁ Παράδεισος μετατέθηκε. Ποῦ ὅμως πῆγε; Ὁ Παράδεισος μετατέθηκε ἐκεῖ πού ξέρεи μόνο ὁ Θεός. Δέν ξέρουμε ποῦ, ἀλλά μετατοπίστηκε. Καί τώρα εἶναι πνευματικός ὁ Παράδεισος, γιατί μετά τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ οἱ ψυχές τῶν δικαίων δέν πηγαίνουν πιά στόν Ἄδη, ἀλλά πηγαίνουν στόν Παράδεισο.

Ἄρα λοιπόν ὁ Παράδεισος ὑπάρχει· ἀλλά τώρα πλέον δέν εἶναι αἰσθητός, ἀλλά εἶναι πνευματικός. Καί ξέρετε γιατί δέν εἶναι αἰσθητός; Διότι ἔπρεπε νά πληρώσουν τό τίμημα οἱ ἄνθρωποι· «ἡ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε»²⁶· τοὺς εἶχε πεῖ ὁ Θε-

25. *Πρὸς Αὐτόλυνον*, Βιβλ. 2, PG 6, 1089D-1092A.

26. Γέν. 2, 17.

ὅς· τὴν ἡμέρα πού θά φᾶτε θά πεθάνετε· καί ἔπρεπε νά πληρώσουμε ὅλοι τό τίμημα αὐτό.

Ἀλλά ἐκεῖνο πού θά καθιστοῦσε τόν Παράδεισο αἰσθητό θά ἦταν τό σῶμα μας. Τό σῶμα μας ὅμως, παιδιά, τό ἀφήνουμε ἐδῶ στή γῆ, πληρώνοντας τόν κοινό φόρο, τίς ἁμαρτίες μας. Προσωρινά αὐτό. Συνεπῶς, φεύγοντας ἡ ψυχὴ ἀπό τόν ἄνθρωπο, πηγαίνει στόν Παράδεισο, ἐάν εἶναι εὐσεβής ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλά τώρα ὁ Παράδεισος εἶναι πνευματικός, ἐπειδὴ ὑποδέχεται ὅχι ὁλόκληρο τόν ἄνθρωπο, μέ τό σῶμα του, ἀλλά μόνο μέ τὴν ψυχή· μόνο ψυχές ὑπάρχουν ἐκεῖ. Εἶναι δηλαδή ὁ *τόπος* τῶν ψυχῶν, ἀλλά μετά τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

Θυμόσαστε τί εἶπε ὁ Χριστός στόν ληστή; *Σέ βεβαιώνω ὅτι σήμερα –καί μάλιστα πρὶν τελειώσῃς ἡ ἡμέρα– σήμερα θά εἶσαι μαζί μου στόν Παράδεισο.*²⁷

Ἀλλά ὁ ληστής δέν ἔμεινε γιά πολὺ καρφωμένος στόν σταυρό γιατί τοῦ τσάκισαν τά πόδια γιά νά πεθάνει· τόν ξεκρέμασαν μετά, τό σῶμα του τό ἔθαψαν, καί ἡ ψυχὴ του πῆγε στόν Παράδεισο. Ἀλλά καί ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ, ἐνωμένη μέ τόν Θεό Λόγο, μέ τὴν Θεότητα, συναντήθηκε μέ τὴν ψυχὴ τοῦ ληστοῦ ἐκεῖ, ὅπου ὁ Χριστός εἶχε κατεβεῖ λίγο πρὶν καί εἶχε μεταβάλῃ τόν Ἄδη σέ Παράδεισο.²⁸ Ὅχι ὅμως ὁλόκληρο τόν Ἄδη, ἀλλά μόνο γιά ὅσους πίστεψαν καί γιά τούς δικαίους πού ἦταν ἐκεῖ μετέβαλε ἓνα τμῆμα τοῦ Ἄδου

27. Λουκᾶ 23, 43.

28. Βλ. Ἡσ. 14,9. Α΄ Κορ. 15,55 καί ἱεροῦ Χρυσοστόμου, *Κατηχητικό Λόγο*, PG 59, 723-724.

σέ Παράδεισο.²⁹

Ἐκεῖ εἶναι οἱ ψυχές τῶν δικαίων καί ἁγίων· στόν Παράδεισο. Ἐκεῖ πῆγε καί ἡ ψυχή τοῦ ληστοῦ. Μέ τή διαφορά πώς ὁ Χριστός δέν ἔμεινε ἐκεῖ, ἀλλά ἔφυγε· ἡ ἀνθρώπινη ψυχή Του γύρισε στή γῆ, ἐνώθηκε μέ τό ἀνθρώπινο σῶμα Του –καί τά δύο μαζί, ἀνά πᾶσα στιγμή ἐνωμένα μέ τόν Θεό Λόγο– καί ἀναστήθηκε. Αὐτό ἦταν ἡ Ἀνάσταση.

Αὐτό θά γίνει καί μ' ἐμᾶς, παιδιά. Οἱ ψυχές τῶν δικαίων εἶναι ἐκεῖ, στόν Παράδεισο, ἐκεῖ παραμένουν· ἐκεῖ θά φυλάσσονται μέχρι πού νά ἔρθει ἡ ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν. Τότε θά ἐπανενωθοῦν μέ τά παλαιά σώματά τους, πού θά ἔχουν γίνει καινούργια, δηλαδή θά γίνει ἡ ἀνάσταση, καί τότε θά γίνει ἡ ἀνάληψή τους στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ –αὐτό πού θά γινόταν καί στόν Ἀδάμ, τόν παλαιό Ἀδάμ, ἄν δέν ἀμάρτανε.

Κοιτάξτε πῶς τό λέει ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος αὐτό: «δικαίοις γὰρ ἀνθρώποις καὶ πνευματοφόροις ἡτοιμάσθη ὁ παράδεισος ... καὶ ἐκεῖ μένειν τοὺς μετατεθέντας ἕως συντελείας, προοιμιαζομένους τὴν ἀφθαρσίαν»³⁰. Ὁ Παράδεισος ἐτοιμάστηκε γιὰ ἀνθρώπους δικαίους καὶ πνευματοφόρους ... Καί αὐτοὶ πού μετατέθηκαν θά μένουν ἐκεῖ, μέχρι πού νά τελειώσει ὁ κόσμος, μέχρι νά τελειώσει ἡ Ἱστορία, προμηνύοντας τὴν ἀφθαρσία.

Μετά τί θά γίνει; Δέν θά ὑπάρχει ὁ Παράδεισος

29. Βλ. Α' Πέτρ. 3, 18-19. 4, 6. Πρβλ. Ἰουστίνου μάρτυρος καὶ φιλοσόφου, *Διάλογος πρὸς Τρύφωνα*, 72.4, PG 6, 645B καὶ ἁγίου Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, *Πρὸς Φιλαδελφεῖς*, 5.5, PG 5, 828BC.

30. *Κατὰ Αἰρέσεων*, Βιβλίο 5ο, PG 7, 1135BC.

μετά· θά ἔχει παραχωρήσει τή θέση του στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πού θά εἶναι ὁ τέλειος Παράδεισος! Αὐτός τώρα εἶναι ἀτελής. Καί ξέρετε γιατί εἶναι ἀτελής; ἐπειδή ἐκεῖ δέν εἶναι ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος· εἶναι μόνο ἡ ψυχή του· ἐνῶ στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ θά εἶναι ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος· ὅπως ἦταν καί στόν Παράδεισo τόν ἀρχαῖο, πού ἦταν ὁ Ἀδάμ ὁλόκληρος, καί ὡς ψυχή καί ὡς σῶμα.

Συνεπῶς, ὅπως βλέπουμε, παιδιά, ὁ Παράδεισος σήμερα, στόν ὁποῖο πηγαίνουν οἱ ψυχές τῶν δικαίων καί τῶν ἁγίων ἀνθρώπων, αὐτός ὁ Παράδεισος εἶναι ἡ μέση κατάσταση τῶν ψυχῶν, καί ἄρα δέν εἶναι τέλειος. Ἡ Ἐκκλησία μας λέει ὅτι εἶναι πρόγευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, εἶναι μέσος αὐτός ὁ Παράδεισος, ὅπως καί ὁ ἀρχαῖος. Εἶναι μέσος, εἶναι δηλαδή μεταξύ γῆς καί Βασιλείας Θεοῦ· ὅπως καί ὁ ἀρχαῖος Παράδεισος ἦταν μέσος, ἦταν μεταξύ γῆς καί Οὐρανοῦ.³¹

Ἐδῶ ὅμως πρέπει νά σᾶς πῶ τό ἐξῆς. Ὁ Παράδεισος ὁ τωρινός, αὐτός πού ὁ Χριστός δημιούργησε μέ τήν κάθοδό Του στόν Ἄδη, εἶναι πολύ καλύτερος τοῦ παλαιοῦ. Εἶναι πνευματικός Παράδεισος. Ἐκεῖ ὑπάρχει καί τό ἄκτιστο φῶς! Ἀλλά, παρά ταῦτα, θά τό ξαναπῶ ἄλλη μία φορά, εἶναι ἐλλιπής.

31. Ὁ μέγας Ἀθανάσιος λέει πῶς οἱ δίκαιοι μετά τόν θάνατό τους δοκιμάζουν μερικὴ ἀπόλαυση, οἱ δέ ἁμαρτωλοὶ μερικὴ κόλαση. (Πρὸς Ἀντίοχον ἄρχοντα, PG 28, 609BC). Ἐπίσης, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἐρμηνεύοντας τό «ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶς» (Εβρ. 11, 39-40), λέει ὅτι οἱ δίκαιοι, τῶν ὁποίων οἱ ψυχές εἶναι στόν Παράδεισο, δέν ἔχουν ἀπολαύσει ἀκόμη τὰ ἀγαθὰ τῆς αἰωνίου ζωῆς, διότι περιμένουν ἐμᾶς. (Εἰς τὴν Πρὸς Ἑβραίους, Ὁμιλία ΚΗ', PG 63, 192)

Αυτό τό βλέπουμε σέ πολλά σημεία στήν Ἁγία Γραφή. Οἱ ψυχές τῶν «ἐσφαγμένων», τῶν Μαρτύρων, ζητοῦν πότε θά γίνει ἡ ἀνάσταση τῶν νεκρῶν! Λένε: *Πότε, Κύριε, θά ἐκδικηθεῖς τό αἷμα μας πού χύθηκε στή γῆ*.³² Αυτό εἶναι ἰσοδύναμο μέ τό *Πότε θά ἀναστηθοῦμε*; Διότι ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέει: *Δέν ζητάω νά βγάλω τό σῶμα μου, νά τό ἀπογδυθῶ, ἀλλά θέλω τό σῶμα μου νά ντυθεῖ τήν ἀθανασία καί τήν ἀφθαρσία*.³³

Εἶναι καλύτερος λοιπόν ὁ νέος Παράδεισος, ἀλλά εἶναι ἀτελής. Ἀπό μιάν ἄποψη ὅμως, τήν ἄποψη τῆς ἀτελείας, εἶναι κατώτερος ἀπό τόν ἀρχαῖο Παράδεισο, γιατί ὁ ἀρχαῖος Παράδεισος ἦταν τέλειος ὡς πρὸς τόν ἄνθρωπο. Ὅσο γιά τό ἄκτιστο φῶς –πού εἶπαμε ὅτι ὑπάρχει στόν νέο Παράδεισο– ὦ, τό ἄκτιστο φῶς ἦταν καί στόν ἀρχαῖο Παράδεισο! Ἦταν καί ἐκεῖ· θά τό ποῦμε κι αὐτό σ' ἓνα ἀπό τά προσεχῆ μας θέματα.

Τώρα μήπως ὑπάρχει καθόλου ὁ Παράδεισος ἐδῶ στή γῆ;

Παιδιά, ὁ Θεός ἐφύτευσε καί ἐδῶ στή γῆ κάποιον Παράδεισο. Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά τό πῶ, ἔτσι, μέ μία ὄχι πολὺ ὠραία ἔκφραση –ἀλλά πῶς νά τό πῶ; Ἔχει ὁ Παράδεισος καί ἐδῶ στή γῆ... ἢ, καλύτερα, ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔχει ἐδῶ στή γῆ ἓνα *Παράρτημά* της! Εἶναι ἡ Ἐκκλησία! Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ Παράδεισος τοῦ Θεοῦ ἐδῶ στή γῆ, εἶναι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Ἀκόμη καί κάτι ἄλλο· ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι *ἐντός ἡμῶν*. Μᾶς τό εἶπε ὁ Κύριος.³⁴ Μέσα μας εἶναι ἡ

32. Ἀποκ. 6, 10.

33. Β' Κορ. 5, 4. Βλ. Α' Κορ. 15, 53.

34. Βλ. Λουκᾶ 17, 21.

Βασιλεία τοῦ Θεοῦ! Μέσα μας, ἂν θέλουμε, μπορούμε νά κάνουμε τήν Κόλαση ἢ τόν Παράδεισο. Ἡ Κόλαση καί ὁ Παράδεισος, ἀναμφισβήτητα, εἶναι καί ἀντικειμενικά, ἀλλά εἶναι καί ὑποκειμενικά. Θά μέ περιβάλλει ὁ Παράδεισος, ἀλλά καί τόν περιβάλλω. Θά μέ περιβάλλει ἡ Κόλαση, ἐξ ἀντικειμένου, ἀλλά καί τήν περιβάλλω, ἐξ ὑποκειμένου, εἶναι ἀπό μέσα μου.

Ξέρετε γιατί ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ Παράδεισος; Διότι ἔχει τό δένδρον τῆς ζωῆς, πού εἶχε καί ὁ ἀρχαῖος Παράδεισος. Καί ὅπως θά δοῦμε ἀργότερα, παιδιά, ὅταν θά μιλήσουμε γιά τά δύο δένδρα τοῦ Παραδείσου, τό δένδρον τῆς ζωῆς εἶναι ὁ Χριστός! εἶναι τό Σῶμα Του καί τό Αἷμα Του!³⁵

Νά λοιπόν πού ὁ Χριστός φύτεψε στή γῆ τόν Παράδεισο, ἕνα κομμάτι τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Εἶναι βέβαια ἀτελής ἀπό τήν ἐξῆς ἀποψη· ὅπως λέει ὁ ἀποστολος Παῦλος, «διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, οὐ δι' εἰδους»³⁶. Τώρα δηλαδή ζοῦμε διὰ τῆς πίστεως, εἰκονικά στόν κόσμο αὐτόν, στήν Ἐκκλησία· ὄχι μέ τήν ὄραση. Δέν ζοῦμε σέ μιὰ χειροπιαστή πραγματικότητα, ὅπως στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καί νά ποῦμε ὅτι βλέπουμε «πρόσωπον πρὸς πρόσωπον», ἀλλά περπατᾶμε θά λέγαμε σέ μιὰ σκιά.³⁷

Στόν ἀρχαῖο Παράδεισο, ἂν θυμόσαστε, σᾶς εἶχα πεῖ ὅτι ἦταν ἕνας ποταμός· ὁ ποταμός αὐτός χωριζόταν σέ τέσσερα ποτάμια· τόν Τίγρη καί Εὐφράτη, τόν Γεῶν

35. Βλ. Ἀποκ. 22, 14 καί ἀγ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, *Κατήχησις τρισκαιδεκάτη φωτιζομένων*, Β', PG 33, 773AB.

36. Β' Κορ. 5, 7.

37. Βλ. Α' Κορ. 13, 12. Α' Ἰωάν. 3, 2. Ἀποκ. 22, 3-4.

καί τόν Φισῶν. Ἀλλά ὑπῆρχε μόνο ἓνας ποταμός, πού ἀνέβλυζε ἀπό τόν ἀρχαῖο Παράδεισο. Ξέρετε τί σημαίνει αὐτό, παιδιά; ὅτι στόν νέο Παράδεισο ὑπάρχει καί πάλι ἓνας ποταμός.

Διαβάζουμε στό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως τό ἑξῆς: «Καί ἔδειξέ μοι –ὁ ἄγγελος ἔδειξε στόν Ἰωάννη– ποταμόν ὕδατος ζωῆς λαμπρόν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ἀρνίου»³⁸. Στόν καινούργιο Παράδεισο, τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, εἶδε ἓναν ποταμό, σάν κρύσταλλο λαμπρό. Τί ἦταν αὐτός; Ἦταν ποταμός ὕδατος ζωῆς, ποταμός πού παρέχει τή Ζωή. Ξέρετε τί εἶναι; εἶναι ἡ πνευματική ἀναγέννηση πού ἔχουμε ἀπό τό Βάπτισμα, μέ τήν ὁποία ὁ πιστός βλέπει τό μυστήριο τῆς Ἀγίας Τριάδος· εἶναι ἀκόμα καί ἡ αἰώνια ζωή.³⁹

Ὡστε ὁ Παράδεισος τοῦ Θεοῦ, παιδιά, ὅπως εἶδαμε σέ ὅλη τή διαδρομή τοῦ θέματός μας, καί στό σημερινό μάθημά μας καί στό περασμένο, εἶναι ἓνα γεγονός, εἶναι μία πραγματικότητα· δέν εἶναι ἓνας μύθος. Καί ὁ Παράδεισος αὐτός ὑπάρχει· καί θά γίνει, ὅπως σᾶς εἶπα, ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Γι' αὐτόν τόν λόγο, ἐκεῖνοι πού ἔχουν πιστέψει, ἔχουν πιστέψει στόν Ἰησοῦ Χριστό, γιατί Αὐτός μᾶς μίλησε γι' αὐτά, καί ἡ ἀνανέωση αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἔγινε στό πρόσωπό Του. Ὅταν λοιπόν ὁ Χριστός λέει στόν ληστή «ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ»⁴⁰, σέ βεβαιώνω, σήμερον θά εἶσαι μαζί

38. Ἀποκ. 22, 1.

39. Βλ. Ἰωάν. 7,38-39. Παρ. 18,4. Πρβλ. Ἠσ. 58,11. Ἰεζ. 47,1-12.

40. Λουκᾶ 23, 43.

μου στόν Παράδεισο, πῶς μπορῶ ἐγώ νά ἀρνοῦμαι τή γνώση καί τή βεβαιότητα ὅτι ὑπάρχει Παράδεισος;

Λένε μερικοί: *Καί ποιός εἶδε τόν Παράδεισο...; Καί ποιός πῆγε ἐκεῖ καί ἤρθε νά μᾶς πεῖ...;* Μά πῆγε ὁ Χριστός, ὁ δημιουργός τοῦ Παραδείσου, καί γύρισε καί μᾶς τό εἶπε, εἶδαμε τήν Ἀνάστασή Του! Ἐξω ἀπό τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει σκοτάδι, ὑπάρχει ἀγνοια, δέν ξέρουμε τίποτα.

Γι' αὐτό θά σᾶς πῶ ἄλλη μιά φορά: τόν Χριστό τόν χρειαζόμαστε! Τόν χρειαζόμαστε ὅχι μόνο γιατί μᾶς ἀποκαλύπτει ὅλα αὐτά, ἀλλά καί γιατί χωρίς τόν Ἰησοῦ Χριστό δέν ἔχουμε γεύση ὅλων αὐτῶν τῶν θαυμασίων πραγμάτων!

Γι' αὐτό, παιδιά, ἄς προσέξουμε. Ποτέ μήν ἀπομακρυνθοῦμε ἀπό τόν Χριστό! Ὁ Χριστός νά εἶναι ἡ ἀληθινή ζωή μας!

Νά σᾶς εὐλογεῖ ὁ Θεός.

Λάρισα, 6 Νοεμβρίου 1983
